El franquisme a Granollers: el òrgans de poder polític

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
2000

Resum: *La ponència forma part d'un treball d'investigació molt més ampli, que analitza el període de la Dictadura en termes generals, i de manera específica el seu desenvolupament a la ciutat granollerina.*[1] *El treball vol esbrinar i mostrar, d'una banda, les formes d'un poder polític que es va fonamentar en la implantació d'un règim basat en un* Nuevo Estado, *i per altra en l'anàlisi d'un sistema dictatorial que va adequar els mecanismes polítics i culturals a les formes imposades pel franquisme. La ponència és una síntesi del funcionament dels òrgans de poder polític.*

L'entrada de les tropes franquistes a Granollers, després de gairebé tres anys de guerra i patiments, va fer que la ciutat continués impregnada d'una profunda crisi social i econòmica. De fet, igual que arreu del país, començà a sofrir una dràstica i lenta repressió portada a terme pels sollevats i guanyadors del conflicte. Del sistema associatiu, la pluralitat ideològica, política, sindical, no en quedava res. La vida privada, la feina i de manera molt especial les conviccions polítiques o religioses, van ser analitzats de manera minuciosa. Com a conseqüència d'això, la repressió va adquirir diverses formes, i els granollerins les patiren totes, com era ja la tònica arreu de Catalunya.

La brutalitat del conflicte de 1936-1939 havia estat molt punyent. Però la rèplica a la violència de la zona republicana –paral·lela a la de la zona «nacional» –, Granollers la va tastar a bastament una vegada acabat el conflicte. I és que el període 1939-1975 és marcat per un sistema militar i dictatorial que costà d'abolir i a la mort del general Franco la Dictadura no havia perdut moltes de les seves essències inicials i el procés de transició fins a assolir el retorn de la democràcia no va ser fàcil. Cenyint-nos als anys de la Dictadura, aportem, ara, diverses valoracions que serveixin de fil conductor per concretar les formes del poder polític franquista a Granollers durant els anys 1939 a 1975.

[1] Joan Garriga i Andreu, *Franquisme i poder polític a Granollers, 1939-1975*, tesi doctoral inèdita, UAB, 2000. Remeto al lector a aquest treball per les referències concretes de la documentació utilitzada.

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

1. Les forces d'ocupació, els òrgans policials, judicials, personals i el poder polític

1.1.La pregunta és obligada: qui tenia i/o va administrar el poder polític a Granollers durant l'epoca franquista? D'entrada, **l'exèrcit d'ocupació**.

a) L'autoritat de l'exèrcit era indiscutible. Un grup de persones nomenades per un capità honorífic del cos jurídic militar havien de governar. De grat o no, hagueren d'acceptar l'elecció. En algun cas eren persones que havien tingut vinculacions amb l'Ajuntament constituït el 1934 en haver quedat cessats els regidors relacionats amb els fets octubrins. En general, els informes dels membres de la primera Gestora deixen entreveure que els seus membres, possiblement, no havien estat elegits per la seva militància enfervorida, d'entrada almenys, amb el Règim o FET i JONS o els tradicionalistes. En definitiva, i sobretot, es tractava de regularitzar les institucions sota el comandament de l'exèrcit.

b) Tanmateix, el poder militar no va ser mostrat únicament amb la seva presència física. En efecte, la jurisdicció militar actuà i incidí ràpidament a la ciutat. Per aquesta raó, el dipòsit municipal quedà replè amb detinguts per causa de qüestions lligades directament amb les responsabilitats polítiques del conflicte. A partir d'aquesta data, els números de registre que es van tancar el 3 de juliol de 1940, anaven del 73 al 218 i referenciaven els noms de les dones però també el dels homes tots els quals es trobaven en molt males condicions atès el reduït espai de què disposava el dipòsit.

c) Sens dubte, però, l'ajusticiament de diversos granollerins demostrava la rapidesa procedimental de l'enjudiciament militar i la seva atipicitat. En efecte: entre el 20 de febrer de 1939 i el 16 d'octubre de 1942 van morir afusellats al Camp de la Bota un total de 18 granollerins.[2]

d) Empresonats alguns, afusellats altres, l'anella del control repressiu militar s'estrenyia encara més amb la quantitat de persones que hi havia als camps de concentració. En un dels lligalls que porten per referència *Gobierno Interior. Responsabilidades políticas. Años*

---

[2] Vegeu: Camps, Albert *et al.*: *Granollers, 1936-1939, conflicte revolucionari i bèl·lic* Ajuntament de Granollers, Oikos-Tau, Vol II, 1990, seguint inicialment les dades de Solé i Sabaté, Josep M : *La repressió franquista a Catalunya, 1938-1953*. Ed. Edicions 62, Barcelona, 1985

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

1939-1940, hi ha una llista que porta per nom *Relación de prisioneros por orden alfabético de apellidos* i que demostra l'alta xifra de presos granollerins. En aquesta llista s'hi feien constar les dades personals, domicili i camp de concentració corresponent, d'un total de 338 granollerins. En alguns casos que cal destacar i que qüestionarien si es tractava de presos en camps de concentració o de presos en batallons de càstig, les dades donaven les referències següents, de vegades un xic imprecises: Camp del 4t batalló de treballadors, agrupació de divisions, batalló de proveïments, batalló de treballadors a Santander.

e) El lligall existent a l'Arxiu Municipal amb el títol, *Gobierno Interior. Responsabilidades Políticas. Años 1939-1940, núm. 12*, dóna també la dimensió de l'intent de control de la població pels militars. Es troba nodrit per centenars de documents i tot i que és més simple quant a les dades del lligall número 13, és igualment important de contingut. És replè de fitxes classificatòries dels granollerins obligats a complir les lleves. La facilitat de la denúncia i àdhuc la gairebé impunitat en què es movia el declarant a donar les dades que podien seguir molts camins, contribuïa a possibilitar unes arbitrarietats que fins i tot es podien pagar amb una repressió que podia arribar als límits més extrems. Els documents foren elaborats entre 1939 i 1940.

f) Una altra forma que aplicà l'exèrcit per desplegar el poder militar i polític va ser mitjançant unes altres fichas clasificatorias dels granollerins afectats per les lleves i que donaven més informació sobre les persones afectades pel servei militar d'ençà de 1936. Formen un guix de centenars de documents. Anaven signats pel cap d'informació i regidor de l'Ajuntament de Granollers, Agustí Corbera. En alguna ocasió, per l'alcalde Josep Serra.

g) Passats els primers anys de la guerra, el poder militar va anar flexibilitzant el seu control i l'administració políticoadministrativa la van anar gestionant altres institucions i càrrecs. Tanmateix la repressió no va desaparèixer i diversos tribunals, entre ells el TOP, funcionà de manera dràstica.Encara el 26 d'agost de 1974 es publicà un Decret llei sobre prevenció del terrorisme mentre la jurisdicció militar ja havia aplicat i continuaria aplicant penes de mort durant els anys 1974 i 1975. I cal no oblidar que diversos granollerins foren encausats per activitats polítiques antirègim els anys setanta.

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

1.2. A més dels militars, qui posseïa el poder polític i com l'aplicà a la ciutat? La **Guàrdia Civil** va contribuir d'una manera metòdica, omnipresent, a fer també efectiva la repressió implantada pel *Nuevo Estado*.[3]

a) Inicialment fent de suport a l'exèrcit ocupant, però de mica en mica estructurant-se de forma ben espessa en un instrument receptor de confidències, de delacions, d'informacions lliurades a institucions i tribunals, es convertí en una eina contundent de repressió política en benefici d'una política ben determinada. D'aquesta forma, a base de llicències, permisos i salconduit, la població es trobava extrordinàriament fitxada.

b) Un testimoni documental de la tasca de la Guàrdia Civil a Granollers es troba en el tercer lligall dels de Gobierno Interior, núm. 13. Format per centenars de documents, és més complet que el lligall anterior -el número 12-, ja que hi havia dades noves aportades per la Guàrdia Civil de Granollers que relacionaven la conducta i antecedents de la persona sobre la qual es donava informació des d'abans del GMN, durant la dominació *roja separatista*, i s'informava de si s'havia incorporat o no a les files roges, amb quin caràcter, i com se'l considerava amb relació a la Causa Nacional. La declaració estava firmada pel mateix declarant.Junt a aquest certificat de la Guàrdia Civil, també se n'hi acompanyava un del cap d'Informació de l'Ajuntament i, a més, el de la delegació d'Informació i Investigació de la FET i JONS de Granollers amb dades molt semblants a les aportades per la Guàrdia Civil. Cal asssenyalar que els mateixos raonaments que es poden fer per al lligall número 12 es poden aplicar a aquest, per bé que caldria precisar que de cada persona es feia un dossier complet format per dades de diverses fonts d'informació, on les opinions falangistes sobre el passat a depuració tenien un pes específic nou. Sota la darrera fitxa classificatòria signada pel portat a depuració s'hi feia constar la classificació oficial, provisional i la definitiva. La documentació es va fer entre 1939 i 1940.

c) També la Guàrdia Civil va fer una tasca ben eficient en l'aportació de dades a la documentació que formà part de la Causa General de Granollers. Efectivament: la Guàrdia Civil de Granollers

[3] Guàrdia Civil i exèrcit ja havien demostrat, però, a Granollers, la seva eficàcia repressiva i de control de la població granollerina durant l'octubre de 1934

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

informà les peticions del Fiscal del Sumari número 73 –que va ser el que s'incoà per esbrinar els fets considerats com a polìticopenals a Granollers des de l'octubre de 1934 fins al 28 de gener de 1939– i relacionà fil per randa d'entre 1941 a 1943, bàsicament, sobre els assassinats de diverses persones fets per integrants o relacionats amb el Comitè revolucionari de la ciutat. Tampoc és gens menyspreable des del punt de vista d'aportacions de les informacions de la Guàrdia Civil, les que va lliurar al Tribunal Regional de Responsabilitats Polítiques entre, almenys, 1939 i 1942, en relació amb els expedients i peces d'Inventari oberts per aquell Tribunal. On pràcticament la Guàrdia Civil granollerina no intervingué -almenys no consta documentalment- va ser en les actuacions de les diligències incoades contra els considerats possible maçons i que formen part de diversos expedients que en la seva major part s'articularen entre els anys 1941 a 1943, malgrat que alguna sentència va ser dictada fins i tot el 1960.

d) A banda d'activitats inserides en la mecànica processal, la Guàrdia Civil granollerina lliurà una gran quantitat d'informes sobre persones per les quals s'interessava el Govern Civil.

e) La quantitat d'informes sobre activitats polítiques, llançament de fulls volants o denúncies per activitats antirègim que sortiren de la caserna granollerina és força nombrosa. Convertida la Guàrdia Civil en un instrument militaritzat -es digués així o no- en el cas de Granollers queda ben demostrat, només amb el nombrós material documental existent al Govern Civil, com nit i dia aplicà sistemàticament els batans de la Dictadura. Amb confidents, membres de la Brigada Polìticosocial i diverses persones afins al Règim, la Guàrdia Civil granollerina teixí una xarxa força efectiva a la ciutat fins a la transició.[4]

1.3. El poder polìtic també el tenia la **Policia municipal** que sovint serví de complement a la Guàrdia Civil. Però ni la infraestructura, ni l'element numèric, ni el potencial d'informació i de desplegament foren mai comparables.

a) Adscrita jeràrquicament a l'alcaldia i sense menysprear les seves activitats polìticorepressives i de policia administrativa no sempre

[4] Vegeu: Casanova i Granè, Salvador: *Per una nova Ibèria, com a comunitat d'Estats independents i altres escrits*. Ed. de la Magrana, Barcelona, 1988.

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polìtic»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

justificades pel zel en què foren desplegades, no es pot considerar que tingués ni el mateix poder i àdhuc mentalitat de la Guàrdia Civil.

b) En funcions més subsidiàris que la Guàrdia Civil en la repressió antirègim, va complir, de totes maneres, metòdicament, amb informes lliurats, i fets a consciència, per algun membre de la Policia municipal que també havia estat delegat de FET i JONS. Informes del Servei d'Investigació/Informació de la Policia municipal, al costat d'altres de la Guàrdia Civil, omplen les diligències dels expedients del Tribunal Regional de Responsabilitats Polítiques amb relació a diversos granollerins. Cal esmentar que no sempre coincidien les valoracions entre la policia i la Guàrdia Civil i que l'amistat o l'afinitat ideològica traspuava en més d'una ocasió en el document.

c) A més d'aquestes activitats puntuals, el control polític de la població s'exercí per la Policia municipal, clarament, a través de les fitxes que tenia a les seves dependències. Efectivament: una relació de 252 persones consten en un fitxer de la Policia municipal, i és prou interessant per observar el control de part de la població. La Policia municipal actuà junt amb la Guàrdia Civil en papers ben galdosos fins a recuperar de mica en mica, amb la transició, funcions cada vegada menys politicorepressives.

1.4. Però no exclusivament l'exèrcit, la Guàrdia Civil o la Policia municipal monopolitzaven el poder. També el tenia i d'una manera entre subtil i escandalosa, i també extraordinària, **FET i JONS**.

En principi, les dades de la delegació comarcal de Granollers subministraren un material molt valuós per dictaminar sobre les persones que calia qualificar com a perilloses, desafectes, responsables i culpables d'uns fets ocorreguts abans de l'entrada de les tropes «nacionals» a Granollers i que el *Nuevo Estado* volia sancionar de manera fins i tot capital. D'acord amb aquesta voluntat punitiva, la minuciositat sobre els fets, entitats i persones granollerines que tingueren protagonisme durant la Segona República -i abans també-, les dades sobre els prolegòmens de l'aixecament militar i les de durant el conflicte, engruixiren un informe que la Delegació Provincial d'Informació i Investigació de FET i JONS tingué molta cura d'obrir i tancar a meitat de març de 1942. El Servei d'Informació i Investigació falangista redactà molts

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

informes que van ser incorporats als expedients de depuració dels funcionaris, a les fitxes classificatòries de centenars de granollerins, al Tribunal Regional de Responsabilitats Polítiques i en tots aquells expedients o informes solts que havien d'avalar i/o explicar l'historial de les persones candidates a càrrecs oficials.

1.5. Eren aquests organismes els únics dipositaris i executors del poder de la dictadura a Granollers?. Dissortadament no. Per la seva omnipresència i importància, el **Servei d'Informació de l'Ajuntament** destaca, i força, junt a altres òrgans d'actuació política.

a) El zel demostrat en la investigació i en la informació d'aquest servei superaren massa vegades els límits de les dades elementals o puntuals. Es van fer centenars de documents o fitxes classificatòries de granollerins afectats per les lleves, dades que pogué després utilitzar l'exèrcit i el mateix Servei municipal.

b) Possiblement el llibre carpeta *Lista de los individuos presentada a depuración* fou també elaborat per aquest Servei. En efecte, es va obrir un llibre carpeta amb les dades de 1.610 granollerins que havien de ser depurats. No consten dates d'inici ni d'acabament de la investigació. Possiblement, per les dades existents a l'Arxiu, devien ser iniciades i closes entre 1939 i 1940 o a tot estirar en els mesos inicials de 1941.

c) També el llibre carpeta *Relación de los avales aprobados por el Servicio de Información* va ser una tasca empresa pel Servei d'Informació. No és estrictament complementària de l'anterior i hi ha una xifra molt inferior de noms. Al costat dels noms i cognoms s'hi van fer constar les dades sobre conducta, col·laboració amb els rojos i relació amb el GMN. En alguna ocasió s'hi va fer constar el nom o noms dels avaladors que responien de la persona avalada. Anava signat pel cap del Servei d'Informació. La raó d'aquestes dades seria per la vinculació amb les caixes d'avals que consten també a l'Arxiu, obertes el 1939 i closes el 1943. Aquestes caixes contenen milers d'avals que van ser fets, entre 1939 i 1943. Es va obrir un llibre a manera de registre, però inferior al nombre d'avals fets. Els documents permeten constatar les dades de l'interessat a obtenir el certificat que era donat pel Servei d'Informació de l'Ajuntament. N'han de faltar alguns que possiblement es troben extraviats, o possiblement desapareguts. Van ser molt importants

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu M

pel que representà de coneixement i de control de les persones relacionades per la Guàrdia Civil, Policia municipal i Falange, i per al mateix Servei d'Informació de l'Ajuntament.

c) La feina del Servei d'Informació també es reflecti en una relació de persones qualificades de desafectes al Règim.De fet, en el mateix lligall hi ha constància d'una llista de persones classificades com a desafectes pel cap del Servei d'Informació de l'Ajuntament. Conté un total de 53 persones només amb nom i cognoms.

d) La intervenció del Servei d'Informació no acabava aquí. Efectivament, centenars de documents van ser acompanyats com a complement i junt a altres informes de la Guàrdia Civil i de FET i JONS, a les fitxes classificatòries de granollerins cridats a les lleves, documentació que com ja s'ha indicat va ser lliurada entre els anys 1939 i 1940. Ara bé, on el treball obsedit del Servei es destaca per l'abundor, és en els avals ja esmentats que van fer-se entre 1939 i 1943. Disposat com estava el Servei a complir en la depuració de les persones, la seva dedicació també es destinà a complimentar una gran quantitat de dades que anaren a les diligències processals del Tribunal Regional de Responsabilitats Polítiques.

1.6. Tutelant, judicant i sancionant els controlats per un bon grapat d'organismes i de persones, diversos tribunals penals i civils acabaven d'ordir el teixit repressiu. I és que el poder polític anava de bracet amb el poder judicial. Això va permetre recollir un munt de dades que omplien un espai temporal que començava amb els Fets d'Octubre de 1934 i que arribava molt sovint fins a 1950, en alguns casos a la dècada dels seixanta, i que forma el contingut de la Causa General. La documentació corresponent a Granollers és força voluminosa. Tant l'informe en forma de llibre -volum III- de la Causa General, elaborat per la *Delegación Provincial de Información y Investigación de FET y JONS* de Barcelona, ja esmentat, que complementa les dades de la *Causa General de la revolución marxista en Barcelona y su Provincia* instruïda pel fiscal Eugenio Carballo Morales on hi ha la *Causa General de Granollers, Sumario 73*, com aquesta, nodreixen una densa documentació relativa a la ciutat vallesana.

En un lligall existent a l'Arxiu hi ha diverses dades relatives a la Causa General. És una part, com indicàvem, de la Causa General que es troba a *l'Archivo Histórico Nacional de Madrid* (AHN). Al

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu M

lligall esmentat de l'Arxiu granollerí, també hi ha les dades corresponents a un cens d'excombatents de la ciutat, afiliats a la FET i JONS. Es feien constar un total de 29 persones, i fa l'efecte, per tal com va ser fet, que té molt poc valor documental. Segons Claudi Colomer Marquès, cap local i comarcal del *SEU*, en aquests anys devia haver-hi una seixantena de militants del *SEU* i un total d'uns quatre-cents afiliats a FET i JONS. Això representaria menys del 3 % de la població de Granollers, percentatge molt inferior al 5 % estimat per Sabadell i Terrassa.[5] Les dades de Granollers, tanmateix, no poden ser provades per falta de documentació suficient i perquè la consultada és poc fiable a causa, entre altres, de l'absència dels noms de les persones més compromeses amb aquest partit únic. Vegeu, també, opinions semblants sobre el tema, a l'article de Jordi Planas esmentat.

A l'Archivo General de la Administración, en un document fora de la carpeta corresponent, hi ha una estadística d'1 de novembre de 1940, que dóna dades dels afiliats de diversos partits judicials. A Granollers consta que hi havia 2.079 afiliats, xifra semblant a la d'Arenys de Mar i Igualada, un xic per sota de Terrassa i superior a Mataró i Sabadell; 1.261 afiliats a l'O.J.-F., xifra un pèl per sobre d'Igualada o Manresa o Vic, inferior a Arenys i molt inferior a Sabadell, Sant Feliu de Llobregat o Terrassa, entre d'altres; 843 afiliats a la Secció Femenina, xifra gairebé igual a la d'Arenys o Vic, però inferior a Manresa o Sant Feliu de Llobregat; i 865 afiliats a l'O.J-F, xifra semblant també a Vic i un pèl per sota de la Vilafranca del Penedès, però distant de les de Sabadell, Terrassa, o Sant Feliu de Codines.

b) L'activitat processal del Tribunal Regional de Responsabilitats Polítiques pel que afectava als granollerins, tampoc és menyspreable per la seva importància i incidència a la vida ciutadana. L'any 1939 van ser incoats un total de 33 expedients contra granollerins. L'any 1940, 9. Els anys 1941-1942, 5. Un total, per tant, de 47.

c) El poder i la repressió política exercida a través dels tribunals mereix una atenció especial en relació amb els expedients oberts contra els maçons o possibles maçons granollerins. L'objectiu de la depuració arribà a límits desmesurats i el fons salmantí n'és una

[5] Vegeu, Planas, Jordi: «Manifestacions del feixisme a Granollers (1939-1945)» *Lauro*, Revista del Museu de Granollers, núm. 15, desembre 1998

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

mostra especial. Un total de 12 expedients relacionats amb Granollers quedaren diposats a l' Arxiu de Salamanca. Alguns dels expedients són força voluminosos i curulls d'informacions sobre el funcionament de la maçoneria a Granollers i en el territori català i fora d'ell, i molt importants alguns d'ells ateses les personalitats d'alguns dels encausats –Soriano Cardona, per exemple–.

d) Aquesta línia no desaparegué amb els anys. El Tribunal d'Ordre Públic (TOP), encausant i sancionant diversos granollerins, demostrà fins a les acaballes del franquisme que el poder judicial era una eina ben útil al Sistema. A Granollers, la jurisdicció militar, llevat dels primers mesos del franquisme que va ser enormement dràstica i sancionadora, al llarg del franquisme va anar minvant la seva actuació, i tan sols de manera molt puntual obrí diligències per conductes possiblement sancionables per la jurisdicció franquista.

1. 7. A banda dels assenyalats, el *Consejo Local del Movimiento* també va ser un dels òrgans que disposà i exercità el poder polític a la ciutat, i dins del Consell, i d'una manera especial, els falangistes granollerins. Cal assenyalar que la FET i JONS granollerina es va articular ràpidament per dirigir la política, el sindicat i la repressió, a la qual s'apuntaren persones més o menys conegudes de la ciutat però que els falangistes mai havien tingut una estructura important a la ciutat, com tampoc l'havien tingut a Catalunya abans de la Guerra Civil. L'activitat de FET i JONS durant la postguerra a Granollers vindria marcada més per impulsos personals que per un programa a llarg termini que, en cas d'existir, no era cap més altre que el que venia dissenyat per altres jerarquies. Sens dubte, però, la forta personalitat d'alguns falangistes granollerins explicarien la fermesa i la constància de l'intent de consolidació del sistema i dels principis joseantonians a la ciutat, igual que els durs, sords o de vegades airejats enfrontaments amb alguns carlins. L'estructura que millor els permetia exercir el control general de la ciutat era el Consell.[6]

---

[6] El fracàs global, polític, de Falange i l'aparició tanmateix de personalitats convençudes o emparades en la seva ideologia, es feren també evidents a altres nuclis de població grans o semblants a Granollers. Vegeu, per exemple: Marcet, Xavier: «Terrassa, 1939. Exploració d'una continuïtat». *L'Avenç*, Barcelona, 1989, núm. 126; Marin, Martí: «*FET y de las JONS* a Sabadell, 1939-1945: els primers temps»; Canales, Antonio F.: «Franquisme i poder local a Vilanova i la Geltrú, 1939-1952»; Clara, Josep: «Els falangistes de Girona. Evolució de les afiliacions i dades sociològiques (1934-1969)». Tots tres articles a *L'Avenç*, Barcelona, 1992, núm. 157.

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

Molt o poc poder? Aquest interrogant necessita matisacions.
a) Sobre el paper havia de conduir i vetllar pel funcionament correcte del Sistema i de manera especial per l'aplicació de les idees joseantonianes. Després, en una època en la qual els falangistes havien hagut de subsumir els seus postulats revolucionaris nacionalsindicalistes en el magma ideològic del *Movimiento*, havia de vetllar per les idees i pels principis d'aquest. A Granollers, a part de la composició numèrica del Consejo, s'establí una clara jerarquia entre els franquistes més convençuts i àdhuc purs o durs i d'altres que acceptaren la seva supeditació i/o col·laboració en un òrgan, no cal oblidar-ho, que, almenys a la ciutat es ressaltava contínuament, havia de controlar el Sistema i sobretot els qui es desviaven d'aquest.

b) Les mostres dels intents de control del Consejo les tindríem en els moviments per als nomenaments d'alcalde, tasca de què sortí de manera reeixida el 1953, amb Font Llopart, i de la qual es vantava augurant, que a més, amb ell, s'inaugurava un reforç de les tesis falangistes: «*(...) las piezas están situadas y los peones de brega dispuestos. Pongamos atención a la acción gobernante inmediatamente porque se ha entrado en una nueva fase (...).(...) Háganse a un lado los pusilánimes y los obstruccionistas, pues no hay lugar a opción. Es un propósito firmemente mantenido y que, contra viento y marea si se tercia, será cumplido totalmente*». [7] I per altra banda també n'hi ha un altre exemple en la destitució del cap local i alcalde, Joaquim Trullàs, no considerat prou fidel a les línies del Consell local i corresponsable de la caiguda de Font Llopart.

c) Però la composició del Consejo era força nombrosa i desenes de granollerins que col·laboraren a incidir o tutelar diversos àmbits polítics i socials de la ciutat, en formaren part. Les dades fetes públiques en la renovació parcial per indicació de la *Secretaria General del Movimiento*, el maig de 1954, una època en què l'embranzida falangista a Granollers sembla clara, ho deixaria ben palès. [8] I les referents a l'11 de desembre de 1964, també amb el nom dels seus integrants, serien altra vegada ben explícites.[9] I proves que volia deixar clar el seu paper, n'hi ha més d'una, i especialment l'octubre de 1958.[10] Així de directe.

---

[7] *Vallès*, núm. 644, setembre de 1953. Hemeroteca Municipal Josep Mora de Granollers (HMJM).

[8] *Vallès*, núm. 677, maig de 1954. HMJM.

[9] *Vallès*, núm. 1.187, desembre de 1964.HMJM.

[10] *Vallès*, núm. 893, octubre de 1958.HMJM

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

d) De totes maneres el poder real del *Consejo* s'hauria de delimitar en el sentit següent: no totes les persones que l'integraven ocupaven càrrecs o es movien en espais administratius d'igual entitat i poder polític. L'alcalde era el cap natural. A l'hora de concretar les jerarquies, era, a més, el màxim i fins i tot l'únic responsable -aspecte discutible- de l'òrgan polític. Era a l'entorn d'ell que s'havia de fer pinya, i per tant tancar files, i ser tan radical perquè en el cas de desviar-se, l'alcalde, de les línies programàtiques falangistes, procurar que cessés. A Granollers anà així.

e) A part de l'alcalde/cap, alguns membres –no calia tots– havien de ser els teòrics i els agents mobilitzadors de la dinàmica política. I a Granollers n'hi hagueren i ho foren. Actius, vinculats a FET i JONS, a la Guàrdia de Franco o simplement convençuts de la necessitat de la purga ideològica dels antirègim, van fer força feina per avançar i consolidar el Sistema.

1.8. I qui més tenia el poder en una línia semblant? La *Guardia de Franco*. Representada al *Consejo Local del Movimiento*, assumia les directrius d'aquest però amb una certa autonomia i personalitat ben marcades a Granollers.

a) Segurament, a meitat dels cinquanta va ser un dels moments més destacats de la Guàrdia.

b) Alguns dels seus textos deixaven clar el seu pensament i la seva actitud: «*(...) La Guardia de Franco nutre las filas de la Falange de hombres de buena fe, e idealistas hasta las últimas consecuencias (...).(..). es la avanzada intransigente de la Falange en todos los rincones de España(...)*». [11]

c) Possiblement, d'ençà de la meitat dels seixanta començà a declinar part de la seva incidència a Granollers, però fins a finals del franquisme alguns dels seus membres no es resistien a perdre influència en la vida política de la ciutat.

1.9. Caldria preguntar-se si de manera semblant i paral·lement al Consejo, alguns altres organismes compartiren el poder a Granollers.

---

[11] *Vallès*, núm. 694 i 695, setembre de 1954. HMJM. A Granollers, el 26 de setembre d'aquell any hi tingué lloc una important concentració de la demarcació de Barcelona.

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

a) En realitat no, perquè ni les característiques del Sistema ho permetien, i perquè la força hegemònica s'aglutinava en un *Consejo* on els principis de Falange i per extensió del *Movimiento* ho aglutinaven.

b) No obstant això, és cert que els tradicionalistes bregaren per tenir incidència a la política ciutadana. El perquè vindria explicat per l'arrelament a Granollers, al llarg del segle, dels carlins. Presents i contestats en mil trifulgues a dins de la ciutat, les pugnes entre liberals i carlins formen part de la conflictivitat política i social granollerina. Estructurats i més ben organitzats el 1936 que FET i JONS a Granollers, pràcticament inexistent llavors a la ciutat, sembla que podrien haver encapçalat l'aixecament contra la República de no haver fallat la col·laboració d'algunes forces de seguretat. Els testimonis de l'època i la documentació ho deixaven ben evident: «*(...) ¡El carlismo! Esta fue la única fuerza de choque y la única fuerza políticamente pura con que contaba la ciudad contra el desenfreno de las pasiones antireligiosas*».[12] Al cap d'uns anys, els elogis dirigits als antic dirigents carlins assassinats el 1936 –Manuel Puntas i Francesc Xavier Riera– en posar el nom d'aquell a un carrer de Granollers, encara refermaven l'homenatge als integrats d'aquella força conservadora que havia tingut una forta influència a la ciutat.[13] Tanmateix, tots els actes o manifestacions públiques vingudes de Falange semblaven fetes, sobretot, per demostrar l'aparença de cohesió que demanava i exigia el Sistema. I això es podia observar en el bateig de la Centuria de la Guardia de Franco amb el nom de Tradición, i amb els elogis públics molt carregats de discurs polític i oportunista.[14]

c) Perquè no hi ha dubtes que des de 1939 les tensions entre falangistes i tradicionalistes havien estat tal vegada conjunturals, però dures. Els fets denunciats per alguns carlins al Tribunal Regional de Responsabilitats Polítiques n'eren una bona mostra. Un cas a part seria el de la persona de Claudi Colomer Marquès. Sense necessitat de l'aparell de la Comunió Tradicionalista, procedent d'aquesta i convençut falangista, maniobrà hàbilment per mantenir la seva independència de criteri i no supeditació als falangistes granollerins. I tot apunta que continuà maniobrant

[12] *Estilo*, núm 6 i 8, octubre de 1940, i núm. 47, juliol de 1941. HMJM.

[13] *Vallès*, núm. 661 i 663, gener de 1954. HMJM.

[14] *Vallès*, núm.853, desembre de 1957. HMJM.

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

hàbilment des de fora de la ciutat per mantenir persones fidels dins del Consistori.

1.10. A banda de tots els òrgans relacionats i analitzats, un altres d'importància cabdal en el desplegament del poder polític franquista a la ciutat van ser les revistes *Estilo* i *Vallés*. Per què?

a) En primer lloc perquè van representar el pensament de les línies falangistes i, per tant, ateses les circumstàncies de l'etapa, l'element de difusió més important de les consignes que calia aplicar per construir i solidificar el *Nuevo Estado*.

b) En segon lloc, perquè –sobretot el *Vallés*– van entrar arreu de la ciutat, i no va poder ser contestat mai amb les mateixes igualtats. De fet, l'espasa de Dàmocles va penjar sempre damunt dels mitjans de comunicació –els pocs que s'atreviren a funcionar durant el franquistme discutint el Sistema– quan volien replicar les visions unilaterals i oficials del Règim. El contenciós entre *Vallés* i *Granollers, Comunitat Cristiana*, és prou evident per demostrar-ho.

c) En el cas de Granollers, a més, les publicacions esmentades tingueren una incidència especial en la vida política i social de la ciutat. La tingué *Estilo* pel moment en què va aparèixer i es va editar. Pel llenguatge, força dur i sense concessions als vençuts, tal vegada influït per la victòria militar i l'etapa dura de repressió que el sistema aplicava. Per les consignes donades, idèntiques a l'estil del llenguatge que assenyalàvem. Per la voluntat de fer taula rasa de la història més recent de la ciutat – i del país–, i de redimir a molts granollerins dels errors comesos durant la Segona República, durant el Fets d'Octubre en concret, durant la Guerra Civil més en concret, i dels pecats capitals dels granollerins en general. Una estranya sensació d'aires militars i religiosos impregnaren les seves pàgines al servei del poder establert i disposat a liquidar qualsevulla oposició. Algunes ratlles que justificaven la seva aparició deixaven clarament exposades un bon gruix d'idees: «*(...) el semanario de FET y JONS se lanza a la tarea!. (...) Estilo dará a nuestros camaradas el bagaje ideológico necesario, la base suficiente, para que ante cualquier coyuntura y momento puedan atacar con éxito al derrotismo, a la incomprensión y al desconocimiento, que quieren socavar nuestros postulados y nuestra doctrina revolucionaria.(...) Estilo (...) lleva un contenido ideológico de grandes vuelos (...) funde la alegría de la juventud con la virilidad del impulso, que une*

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu M

la mística de lo religioso con lo poético de lo creador, y que va ordenando principalmente, exclusivamente, a engrandecer a España convirtiendola en un Imperio, camino seguro por medio del cual el hombre va hacia Dios, que es el contenido metafísico de nuestra existencia». [15]

d) El *Vallés* va néixer en una línia de continuïtat a la d'*Estilo*, i cal considerar-la com una segona etapa d'aquesta darrera publicació. A causa de la major llargada en el temps, i cenyint-nos estrictamente al que representà fins a la mort del general Franco, la revista esmentada modelà les consignes i el llenguatge falangista, però no va perdre mai de vista ni els seus orígens ni la defensa dels postulats del *Movimiento*. Una absoluta coherència la defineix, i difícilment es trobaria en el país una publicació de les seves característiques, entre les quals, la d'un estil mordaç i de no donar mai per perduda una batalla dialèctica quan estava en joc la defensa dels pilars, primer del falangisme i després del franquisme. D'antuvi, *Vallés* es convertí en una espècie de força de xoc que els falangistes utilitzaren d'igual manera com havien fet fins llavors amb *Estilo* i continuà i fins aprofundí les consignes moralitzadores polítiques i religioses de molts matisos. Però superada l'etapa més rigorosa de la repressió política es convertí també en el suport i principal animador públic de l'eixamplament de les bases falangistes, i d'aquesta forma, el *SEU, la Sección Femenina, la División Azul, el Frente de Juventudes,* o el excombatents, reberen una ajuda inestimable des del punt de vista moral i logístic en pro de la Causa. Portaveu del falangisme a Granollers i a la comarca, actuà de corretja de transmissió de les consignes generals i locals i de la veu inflexible de FET i JONS de Granollers i, en un altre moment, del *Consejo Local del Movimiento*, per bé que en l'etapa final del franquisme, molt atenuada.

c) Tanmateix, no es pot negar que en molts moments s'observa una certa insatisfacció en les mateixes pàgines de *Vallés*, a causa d'esdeveniments que en el mateix sistema, segons la publicació, grinyolaven. Les crítiques a l'estraperlo, en foren un exemple, i sistemàticament, els canvis d'alcaldia o d'Ajuntament no eren rebuts només amb una cortesia obligada pel Règim, sinó amb una

[15] *Estilo*, núm. 1, agost de 1940. *Estilo* va publicar-se entre el 28 d'agost de 1940 i el 22 de febrer de 1942. HMJM. Vegeu: Subirà, Joan: *La premsa a Granollers (1882-1982)*. Dept. de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1982, i Planas, Jordi: «Manifestacions del feixisme....»

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

carta de reinvindicacions cenyida, bàsicament, a les mancances d'una ciutat força endarrerida des del punt de vista humà i urbanístic. En el magma que era el poder polític del *Nuevo Estado*, la veu dissident de *Vallés* va ser-hi en diversos moments en què la ciutat no acaba de sortir-se d'uns paràmetres que la puresa ideològica falangista, i també, la veritat, un ampli sector de granollerins no acceptava de grat. No estranya, per tant, que *Vallés* reinvindiqués la revolució pendent i el desajust entre les promeses oficials i la realitat granollerina. Però, no va ocórrer mai que l'aigua sortís de mare. La fidelitat a Franco se superposà a qualsevol presa de posició dràstica que qüestionés el Règim. En això, els falangistes granollerines foren unànimes.

Quines foren les raons per les quals *Vallés* tingué aquesta parcel·la de poder polític, de fet tan bàsica a Granollers, durant el franquisme? Raons òbvies poden explicar la seva presència i la seva importància: òrgan de FET i JONS, fidelitat al *Nuevo Estado*, portaveu del *Movimiento*, reflex del pensament franquista més elemental i, per tant, incardinat en els arguments més simples defensats des de les esferes oficials i també per granollerins que visqueren el franquisme com una raó de ser o de justificar la seva oposició a altres idees o conductes polítiques. De fet, durant l'etapa franquista, *Vallés* fou la veu d'un sector políticament dirigent, però també l'acceptació tàcita i expressa d'un altre de silenciós, submís, per bé que coincident amb el primer, i que caldria qualificar com de persones adscrites a l'espectre sociològic franquista. I a Granollers, com arreu, n'hi hagueren. També, lògicament, la seva presència i importància respon a la censura –legal o encoberta– que pesà damunt de totes les publicacions que no seguiren la línia oficial i s'atreviren a criticar el Règim o el Sistema, i per reducció el poder li venia perquè *Vallés* era la línia oficial.

f) Altres característiques poden explicar l'exercici de poder i presència al llarg de tant anys de *Vallés*: per una banda la seva constància a insistir a bastament sobre principis i temes que durant molts anys, i gairebé publicació rere publicació, foren persistents i ventilats públicament. Com si es tractés de la gota malaia. A la llarga crearen opinió o desinformació, segons el punt de vista o de posició amb relació al Règim. No es pot negar, a més, la laboriositat d'alguns dels seus redactors i/o ideòlegs. Sorprèn la capacitat de fidelitat a les idees falangistes o de suport al *Movimiento* d'alguns dels membres de la publicació, i la seva dedicació a un medi de

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu M

comunicació local i comarcal que tal vegada per aquella causa no perdé mai el ritme i les idees que li donaren cos en néixer. Més encara, però. També expliquen poder i presència per l'habilitat en adaptar-se a les noves circumstàncies, malgrat que fos externament. Vallés visqué diferents etapes polítiques i des de la fidelitat al Sistema s'adaptà al que s'imposava. En aquest sentit, una línia dura deixà pas a una de més dúctil a mesura que el franquisme perdia terreny o l'havia de compartir amb altres forces que emergien al país. Les publicacions corresponents a l'inici ja de la dècada dels setanta en són una bona mostra. De fet, l'estructura organitzativa que al llarg dels anys havia anat consolidant el *Vallés*,[16] va ser prou hàbil per a la seva implantació i la seva irradiació política a Granollers i comarca, i també per adaptar-se a les noves singladures de la política.

1.11. Qui més exercitava el poder polític en nom de la Dictadura franquista? En un Sistema com aquell, **les Comissions Gestores i els Ajuntaments**.

Primer.a) El poder franquista es va poder nodrir de desenes de càrrecs oficials que a l'Ajuntament forjaren l'estructura políticoadministrativa del Règim, amb persones elegides després de passar el sedàs corresponent, sempre controlades en la seva fidelitat als principis del Moviment o com a mínim no excessivament incòmodes per al Sistema. De grat o a desgrat, durant els primers mesos de postguerra alguns membres d'aquells organismes van fer una feina ben expeditiva des del punt de vista de liquidació de responsabilitats.

b) Però on adquiriren una empremta més punyent va ser, sens dubte, a través de la Comissió depuradora de funcionaris, comissió integrada per diversos regidors i constituïda en sessió de 7 de febrer de 1939. L'activitat depuradora no minvà al llarg de molts mesos, i les seves tasques encara persistiren de manera directa o indirecta al llarg de 1941.

c) La gestió del poder municipal sempre fou donada, tanmateix, per delegació d'instàncies superiors, entre les quals el Govern Civil

[16] El mes d'abril de 1977 aparegué *Revista del Vallès*, que reconvertia *el Vallès*, publicació dependent de la premsa del *Movimiento*, en una publicació vinculada a una empresa privada. Segons Subirà: «Amb aquesta operació misteriosa, va passar a mans de la gent més dretana de Granollers que sempre havien tingut el control d'aquell periòdic que començà dient-se *Estilo*». Sobre *Vallès* i *Revista del Vallès*, vegeu: Subirà, Joan: *op. cit.*

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

de Barcelona, i, en conseqüència, el governador en va ser un dels protagonistes cabdals.[17]

d) I quina era, a Granollers, la procedència i la militància d'aquest personal polític? En algun cas, ben poc representatiu, procedien de la Lliga Regionalista, de la Comunió Tradicionalista i de la CEDA. El gruix de membres, i sobretot quan la primera gestora es va consolidar, la formaren persones que acreditaven militància de FET i JONS, excombatent, excautiu, familiar de caigut, ser de dretes, bona reputació, bona solvència, i cal recordar que ser catòlic - amb la matisació de bon catòlic en alguna ocasió- eren les característiques en què es basà l'elecció dels membres de l'Ajuntament, la major part de l'etapa franquista. La vinculació a entitats amb carisma per la seva tasca i el seu arrelament a la ciutat funcionà com a element determinant, a Granollers, per al nomenament d'algun càrrec: va ser en el cas de Sagalés i Corderas, que, a més a més, no pertanyia a cap partit, matís que al Sistema ja li anava bé, en força ocasions, per a alguns càrrecs de les gestores inicials. A Granollers, a les darreries del franquisme, la rellevància de la militància falangista era una acreditació formal en la majoria dels casos i inexistent gairebé a la pràctica. És prou evident que es va produir una petita ruptura amb l'entrada de persones cada vegada més flexibles amb la concepció originària dels principis del Movimiento, i amb la presència d'alguna persona que pretenia aprofitar i fer més grans les esquerdes de l'Administració local per la via de la defensa d'algun barri.

e) Tasques a fer pels diversos ajuntaments granollerins ? En primer lloc dotar de poder polític i administratiu l'Ajuntament, tasca inicialment feta sota uns paràmetres d'urgències i de control militar. Acte seguit, el d'endegar, sense oposició, la reconstrucció moral i urbana de la ciutat sobre la base dels criteris del nacionalcatolicisme i del *Nuevo Estado*. I fer les incautacions i les devolucions d'acord amb la legislació que marcava processos i execucions administratives, una feina, tot s'ha de dir, de molt volum. Paral·lelament, la Gestora proporcionà els membres de la Comissió depuradora de funcionaris, la tasca més repressiva que els correspongué a alguns dels regidors municipals. Amb el Servei d'Informació de l'Ajuntament mateix, així com les tasques d'informació i investigació de la Policia municipal, formaven una

[17] DDAA. «Els ajuntaments i el 'nou ordre franquista'». *L'Avenç*, Barcelona, novembre 1995, núm.197.

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

trama ben espessa de control ciutadà que contribuí a reforçar el poder polític de les gestores durant els primers temps d'implantació del Sistema que foren, a més, el moments més durs de la repressió. La feina de depuració a través de les declaracions jurades i dels expedients personals que es van obrir va ser molt extensa. En el transcurs del temps, la tasca depuradora i de repressió feta des de les instàncies político-administratives locals va minvar.

Els ajuntaments van ser sempre una corretja de transmissió del Govern Civil, i el governador actuà de forma prepotent amb les alcaldies granollerines. Els interessos d'alguns industrials granollerins van estar ben representats a l'Ajuntament, de manera directa o indirectament.[18] Ras i curt, el domini econòmic va ser una altra de les formes de poder que l'Ajuntament va proporcionar, de vegades ben generosament, a uns i no a uns altres, i això no vol afirmar que a Granollers tots els regidors o alcaldes s'enriquissin.

Segon. a) I qui més detenia el poder polític en l'espessa xarxa del sistema franquista? De manera jeràrquica a l'esglaó més alt de la política local, l'alcalde. I els alcaldes nomenats en uns moments d'immediata postguerra tan difícils i després en un període de tantes interferències i de tantes emergències, quin paper polític hi jugaren?

1. Els primers alcaldes franquistes, Serra i Sagalés, demostraren d'una o altra forma el seu interès general per no ser-ne. I si Serra, per una banda, sembla que intentà passar gairebé de puntetes en la tempesta del moment –no tothom, però, l'eximeix d'unes actituds que si més no, l'afavoriren personalment– Sagalés, per altra banda, va fer evident la seva vocació de no fer política tutelada pels falangistes de la ciutat. Com sempre, però, acostuma a haver-hi algunes discrepàncies en les valoracions de les persones i els fets i si per a alguns responia a les característiques d'un home obligat a contracor a fer d'alcalde i que procurà fer-ho de la manera més correcta, per a altres, de manera ben gràfica opinaven i creuen que aquesta presa de posició resultà que comportà una política incolora, inodora i insípida. És clar, però, que aquesta darrera versió procedeix del corrent falangista més pur i crític a la seva gestió per no haver-se involucrat amb més compromís amb el *Movimiento*.

[18] Molinero, Carme; Ysàs, Pere: «Les actituds dels industrials catalans davant la política econòmica del primer franquisme». *L'Avenç*, Barcelona, 1991, núm. 149. Dels mateixos autors, vegeu: *Els industrials catalans, durant el franquisme*. Ed. Eumo, Barcelona, 1991.

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

Les tensions que pogueren haver-hi amb l'alcalde Serra, no tingueren punt de comparació amb les existents amb Sagalés. Serra, a més, pràcticament deixà d'ocupar-se del càrrec i mesos abans de ser destituït d'alcalde de la Gestora quedà submergit en una profunda depressió, per causes, segons alguns, alienes a qüestions polítiques i sí en canvi, personals i afectives.

En el cas de Sagalés, el contenciós entre falangistes i ell fou el determinant del seu cessament el 1947, un cessament, pel que sembla, desitjat per Sagalés i llargament cobejat pels membres més durs de la Falange local. A l'època Sagalés, les coses, des de l'òptica del partit, no funcionaven com havien d'anar d'acord amb els criteris de la revolució nacionalsindicalista. Home de conviccions catòliques profundes, sense lligams polítics, respectat com a persona per la seva educació i pel seu prestigi com a industrial del tèxtil i com a administrador de l'Hospital-Asil de Granollers, devia disposar, l'any 1941, d'un perfil idoni, segons criteri bàsic del governador civil i compartit per la línia ascendent de la jerarquia del Sistema, per encapçalar una gestora en un Granollers on la feina dura de la repressió ja es trobava a la recta final, i on aquesta tasca, en tot cas, ja es trobava ben dissenyada en mans de persones de provada fidelitat al Règim, d'un zel ben provat, en mans de militars o de la Guàrdia Civil, i amb la supervisió, sempre, local o forània del serveis d'informació i investigació de FET i JONS.

Sagalés havia de fer un paper d'home bo que era el que li interessava en aquells moments al Règim que fessin algunes primeres autoritats, i que era el que també volia fer el mateix Sagalés sense seguir els dictats d'una revolució nacionalsindicalista en què no hi creia i així ho manifestà en algun enfrontament verbal i àdhuc no massa pacífic amb falangistes de la ciutat a la mateixa casa de la vila. I és que Sagalés es trobava en una situació difícil no només pel paper de primera autoritat de la ciutat, sinó també pel paper de primera autoritat de Falange amb el seu nomenament en el càrrec de cap local i comarcal de FET i JONS. Els criteris estrictes del *Consejo Local del Movimiento* no eren seguits per Sagalés i per això fou acusat per alguns falangistes per la seva actitud poc compromesa amb les seves línies. El seu cessament es considerà com un cert èxit del sector més pur de Falange. La veritat és que tot apunta que per a Sagalés fou també un descans ja que va ser persona que navegà entre els mars de la política amb personalitat però amb cura de no ser un home del Sistema i d'un aparell que

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

l'obligà a gairebé deixar la seva empresa, la qual es ressentí greument dels anys en què s'hagué de dedicar a l'alcaldia, i en uns anys en què l'especulació i l'estraperlo proporcionà a un grup força important de persones magnífics beneficis econòmics i polítics. [19]

2. Tanmateix, a inicis de 1947, les preocupacions dels falangistes estaven a resoldre la substitució de Sagalés mentre apostaven per un altre alcalde que respongués al perfil del partit. Els fils de Claudi Colomer i de Marià –Mariano– Ganduxer, feren, però, que això no passés. El nou càrrec va recaure en Francesc Camps Puntas, sobre qui Colomer i Ganduxer d'entrada tenien major ascendència. Amb el temps es veuria si existiria o no conflicte, ja que el contenciós entre Colomer, Ganduxer i alguns falangistes era ja manifest i de retruc l'alcalde en podia sortir esquitxat. La irresistible ascensió de Colomer, un home inicialment vinculat al tradicionalisme que segons ell sempre havia pregonat, o convertit al pensament tradicionalista en una reunió d'urgència per fer prosèlits a Granollers i apuntat al tradicionalisme per conveniències a la vista de poder fer carrera política més ràpida, segons d'altres, es veia consolidada inicialment amb Camps. Ganduxer, per altra banda, i per tal de poder continuar en els magnífics camins de beneficis econòmics, s'hauria apuntat a la candidatura de Camps. Un i altre confiaven, era la primera impressió, que Camps Puntas els serviria als respectius interessos. En fi, els falangistes granollerins haurien d'esperar altres temps per poder controlar totalment l'Ajuntament i des d'aquí acabar de dirigir, sota els principis joseantonians, la ciutat i la comarca. Era un desig llargament cobejat.

Què va suposar, però, el canvi d'Alcaldia? D'entrada, res no indica que Camps no volgués seguir les línies del Movimiento. Com Sagalés, home de conviccions catòliques, representava, a més, un perfil al gust d'un ampli sector de granollerins. Camps Puntas, tanmateix, provocà l'escàndol dels benpensants i de la línia més dura del Règim a la ciutat, quan va permetre unes festes de carnaval en un Sistema on la repressió arribava a la diversió, a l'humor, a la transgressió pactada una vegada, almenys, al l'any. Un petit terratrèmol recorregué Granollers quan la primera autoritat permetia, sota el franquisme, concedir permís per a una gatzara dintre de tot controlada. De rebot, si alguns posaren el crit al cel per

[19] Sobre Sagalés i la seva actuació a l'alcaldia, vegeu: Garrell i Soto, Amador: «A la bona memòria de Francesc Sagalés». *El 9 Nou*, de 29 de juny de 1992.

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

haver de suportar el que consideraven escandalós –la celebració, simplement, d'un Carnaval– altres respiraren amb un xic d'aire nou en l'espessor de l'ambient d'aquella postguerra tan llarga. Això sembla indicar que va permetre que Camps Puntas fos vist, per alguns granollerins antifranquistes o senzillament aclaparats per l'omnipresència del *Movimiento*, amb més simpatia que la que podia tenir amb el seu nomenament. Les coses, tanmateix, també canviarien amb motiu d'una picabaralla de Camps Puntas amb Colomer Marquès. Segons que sembla, Camps li hauria recriminat que se l'hagués intentat mediatitzar o utilitzar com a alcalde i mantingué un enfrontament directe que es perllongà en la premsa i que compactà el consistori i els falangistes al costat de Camps quadrant files sota el seu comandament, perquè era el cap del Consell Local del Moviment i perquè les tensions esdevingudes podien afeblir el control directe o de manera indirecta de Colomer i Ganduxer a l'Ajuntament granollerí.

Fos per les tensions polítiques internes, fos per la posició presa de no donar facilitats a la legalització de l'ocupació de la seu de La Unió Liberal –tampoc les havia donat Sagalés–, el cas és que Camps Puntas, i tal vegada difícilment sabrem la veritat, va ser cessat.

3. Amb el recanvi de Camps Puntas per Raich, els falangistes granollerins, des del punt de vista polític, no hi podien perdre massa. I podia semblar que, el 1950, al cap d'una dècada d'acabat el conflicte bèl·lic, Raich es convertiria en l'home més fàcil per conduir Granollers a través dels camins del partit. Lluny d'interferències alienes a la Falange, Raich seria, en cas de no espatllar-ho res, l'home que per fi trobaven els falangistes per dirigir la ciutat d'acord amb les línies més fidels possibles.

De fet, Raich trobava una ciutat que anava aparracant la malura econòmica present des de la guerra, continuada i aguditzada en alguns aspectes des dels primers anys de franquisme, per la qual cosa, malgrat les millores, la gent patia una pila de seqüeles que s'arrossegaven feien massa anys. Per altra banda, no es vivia amb tanta opressió política, però el control oficial no cedia. En canvi, la resposta ciutadana es començava a perfilar a través d'algun grup, com l'Associació Cultural que es convertiria en la punta de llança d'un moviment cultural i a l'ensems, volgudament o no, polític, i que es convertia en el focus més actiu de la resposta ciutadana a la gent del *Movimiento*, i de manera clara als falangistes que volien

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

mantenir el monopoli cultural en part mai assolit. I és que l'Acció Catòlica i alguns grups culturals i esportius ja havien intentat desmarcar-se, més o menys clarament, de FET i JONS , que ara es veia qüestionat amb més força pel pes de l'associació ja esmentada[20]. Raich, però, podia estar tranquil exercint el càrrec. Raich, tanmateix, fou imprudent i caigué en un parany que li van tendir amb la col·laboració de Bravo Montero, potser per un ajust de comptes de no pot esbrinar-se qui, i per un afer de contraban de cotxes. Almenys tot apunta cap això. Fou acusat, perdé els càrrecs i acabà en un trist paper com a ciutadà de Granollers, sembla, absolutament derrotat moralment. Eren els jocs del Sistema i de tots els sistemes: de vegades pujar ràpidament, i de vegades aterrar de la manera més llastimosa. Raich ho tastà. Ara calia veure què passaria amb el nou nomenament d'alcalde. Els falangistes de Granollers es mogueren urgentment. L'experiència els havia ensenyat que no es podia perdre temps. N'havien après molt. Farien els possibles perquè un dels seus homes es fes càrrec de l'Alcaldia i fos una persona que, com a mínim, no se li poguessin atribuir possibles errors com els que havia comès Raich. Font Llopart seria l'home buscat i trobat, mentre la ciutat, com sempre d'ençà d'acabada la guerra, estava a l'expectativa. No tenia capacitat de decisió. Els qui decidien eren altres i així, de nou, passaria a inicis de 1953.[21]

4. No hi dubte que el notari Carles Font Llopart va marcar una etapa ben definida al llarg del seu mandat. El seu nomenament, però, va venir precedit d'un joc d'escacs en què es mogueren diversos jocs d'interessos –econòmics i polítics– i persones que volien, d'una o altra forma, situar a l'Alcaldia un home que formés part d'una estratègia.

---

[20] Vegeu diverses reflexions, sintetitzades, sobre l'Acció Catòlica a: Martínez Hoyos, Francisco: Uno de los rostros de la Victoria «La Acción Católica de la postguerra». Comunicació, Jornades sobre la fi de la Guerra Civil, Olot, 1999.

[21] La insistència falangista granollerina de no quedar marginats dels càrrecs i llocs de poder, no era un cas exclusiu de la ciutat vallesana i responia a una dinàmica on, de vegades, els enfrontaments eren ben palesos. Vegeu per exemple: Riquer, Borja de: «El *Nuevo Estado* i l'Ajuntament de Barcelona La classe política del primer franquisme (1939-1957)». *L'Avenç*, Barcelona, 1989, núm.129.
Els falangistes granollerins, com els d'arreu del país, havien comprovat, especialment d'ençà de 1942 com l'Administració estatal controlava amb més eficàcia el partit i que aquest no vertebrava el règim franquista. En general, les activitats de la Falange a Catalunya varen disminuir a partir de 1943, i només en els aspectes esportius i culturals mantingueren una certa importància. També a partir de 1944-1945 la Falange, que fins llavors mantenia un fort control en aspectes de vigilància policial i d'informació, va perdre aquesta competència que passà en exclusiva a la Guàrdia Civil i al cos de Policia. Sobre la burocratització i decadència de Falange, així com l'escàs arrelament de les organitzacions falangistes a Catalunya, vegeu: Riquer, Borja de; Culla, Joan B.: *op. cit.* pàg. 67-77

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

I Font Llopart no va decebre els seus. El sector més fidel a Falange es sentí alleugerit per l'actitud de Font Llopart que va posar en funció un sistema de recanvis dels consellers abans dels canvis preceptius i unes pràctiques a les assemblees locals força innovadores que permeteren un cert aire de dinamització i un intent d'ideologització en els seus components. Però sobretot, els seus defensors destacarien la fermesa amb que atacaria una de les lacres pitjors del moment: alguns poders fàctics i l'estraperlo.[22] La personalitat de Font Llopart es remarcà al llarg del període i més proves en trobaríem amb el seu propi ascens polític i l'impuls molt personal del desenvolupament urbanístic de la ciutat. El gran Granollers s'iniciava amb Font i el consolidaria Llobet Arnan, amb pros i contres, però sortosament no tan desequilibrat com el creixement d'algunes poblacions veïnes. Perquè el perill de desequilibris importants sempre onejà sobre el projecte global urbanístic de Font Llopart, i sobretot per la insistència del que semblava un dels somnis de l'alcalde: el polígon de Palou que es convertí en una espècie de dèria de Font i dels successius equips que dirigien l'Ajuntament. El polígon, tanmateix, s'esborrà amb la caiguda de l'alcalde. En cas d'haver-se portar a terme, Granollers s'hauria expansionat per les terres palouenques, i el territori agrícola hauria minvat de manera encara més ràpida. L'increment demogràfic, per altra banda, hauria estat ràpid. Palou era a totes llums l'objectiu d'un Granollers més ciutat, més receptor de població, de major indústria. Palou, amb el seu polígon, comportava, també, especulació i desequilibri, i això es veuria d'immediat amb els planejaments del costat de Granollers. Segurament, el fre de la seva creació va permetre que la capital comarcal no entrés en el caos urbanístic i industrial que amarà, gairebé d'immediat, bona part del territori. El perquè, però, no va ser autoritzat, encara avui té moltes incògnites, tot i que el fre del projecte de Font Llopart quedava aclarit en part per les decidides activitats de Jaume Torrents Catafal, alcalde de Montonès del Vallès, i de Nicolàs Riera-Marsà Llambí, segons es desprén d'unes declaracions públiques de l'any 1965.

El cop de gràcia per impedir-ho hauria estat, per una banda, la inauguració del de Montornès i per altra per les implicacions,

[22] En concret, un grup de persones integrat per M. Roure, secretari de l'Ajuntament, C. Colomer i M.Ganduxer, el gran beneficiari econòmic dels anys quaranta. Les critiques contra Ganduxer, encara avui dia són molt dures, per les formes, fins i tot, amb que actuà en benefici lucratiu propi. Font Llopart hauria acabat, segons sembla, amb la ingerència de tots tres, persones a més, cal recordar-ho, que no eren de la corda de Falange. Testimonis orals

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

sembla, i difícilment documentades, de la família Roca Umbert que no hauria vist amb bons ulls, aquells anys, l'expropiació dels seus terrenys a Granollers per fer-hi part del polígon de Palou, considerant que podria haver-se'n ressentit la seva indústria de Granollers en desviar-se el subministrament d'aigua cap a un planejament urbanístic de dimensions tan importants.

En el ròssec més fosc de Font Llopart, tanmateix, hi hauria la negació de la pluralitat política. Font no amagà mai que no creia en la democràcia. La seva conducta política ho deixà ben clar. Maniobrà en l'assumpte del Casino i maniobrà contra l'Associació Cultural de Granollers. La primera part d'un llarg capítol que portava en el fons i la forma el no voler acceptar res que no fos passat pel seu sedàs, es trobà amb la Fundació Pere Maspons i Camarasa. La minsa, però valuosa pressió popular, les gestions de Maspons i dels seus representants, evitaren que l'antiga església de Sant Francesc, destruïda per les flames i pel pas del temps, acabés convertint-se en uns jardins, a l'espera, qui sap, d'especulacions urbanístiques.

El contenciós de Font Llopart amb l'Associació Cultural va ser més directe, ni més ni menys, perquè ell s'hi enfrontà directament. L'AC l'inquietava. El Centre d'Estudis nascut el 1953 com a secció de l'entitat esementada, li sobrava per les funcions que feia i volia fer. Font no se sortí finalment amb la seva. Topà amb un grup de granollerins que tenien prou prestigi, habilitat i paciència, per aguantar i remar i avançar, i l'advocat Pere Canal i Baliu s'anà perfilant com una de les persones més idònies per encapçalar una oposició cultural -altra forma era molt difícil de fer-la- a les postures oficials.[23]

I no menys dura va ser la polèmica a l'entorn del Casino-Club de Ritme. El contenciós entre els nous socis del Club de Ritme i els antics del Casino explotà a causa que aquests s'emparaven en uns drets estatutaris i accionistes que la llei no podia avalar. Propiciada

[23] Font Llopart va aprofitar el primer canvi reglamentari de la meitat de la junta del Centre d'Estudis, el gener de 1955, per col·locar-hi persones afins: Oriol de Riba, Lluís Serra, Esteve Duran, Joan Llach, Jaume Llavina i Pere Pineda. Va ser una espècie de cop d'Estat cultural i això va provocar que els que quedaven de l'anterior, gairebé en fugissin. Testimonis orals. Sobre diversos aspectes de l'entitat, entre altres, vegeu la ponència de Farnés i Sararols, J.M.: «Vint-i-cinc anys de l'Associació Cultural d'Antics Alumnes de 2n Ensenyament». *Ponència*, Centre d'Estudis de l'A.C de Granollers, 1972. Igualment, vegeu: Sala, Esteve. «Reflexions sobre cinquanta anys d'Associació Cultural». *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 1997*, Associació Cultural de Granollers, 1998, pàg. 59-86.

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

la fusió entre el Casino i el Club de Ritme, amb un desig ben clar de benefici per a ambdues entitats, i en el qual el primer aportava un magnífic local que tanmateix necessitava inversió, uns dos-cents socis i dèficit, i el segon un miler de socis, afany de disposar d'un local que no fos arrendat, un pressupost anual d'un milió de pessetes i una saba nova, amb prestigi pel Jazz. Pere Canal i Baliu, com a president en aquells moments del Casino, i Jaume Clusella i Sala, com a president del Club de Ritme, feren el possible l'any 1958 perquè els respectiu socis i assembles es fusionessin. L'operació es consolidà, però al cap de poc temps no agradà a alguns que posaren paranys a l'empenta de la nova societat, sobre la base de la reivindicació de drets suposats per alguns socis del Casino, fins a reunions prohibides amb escàndol conseqüent al carrer, i la mà allargada de Font Llopart entre mig, possiblement guiada per un intent de no perdre el control dins la nova societat –de nou el control– i per altra, i possiblement fins i tot aliena a la voluntat final del mateix Font Llopart, d'ensorrar de mica en mica l'entitat i possibilitar la venda de la seva seu, d'una superfície i situada en un lloc i en una cantonada de la ciutat on moltes especulacions urbanístiques eren possibles.

A part de tot això, i per endinsar-nos encara més en el període, la pregunta seria obligada: quina força real hi havia rere i al costat de Font Llopart? D'entrada alguns membres actius de la Falange local. Per damunt de tots, Pere Viaplana. I un òrgan de difusió de valor molt important: el *Vallés*. I al costat, un grup de persones que operaven en l'especulació del moment, amb les necessitats ben evidents socials i especialment d'habitatge, amb qui Font Llopart s'hi entengué o no, però que amb la política d'expansió de l'alcalde, sens dubte se'n beneficiaren lícitament o no. Font Llopart no estava sol en la seva actuació tan personal com semblava. La seva empremta, ben o mal vista, estava assegurada per un bon grup de persones de les quals ell era el cap visible i l'executor d'una política decidida i programada. Tanmateix, el valor i l'error de Font Llopart estigué aquí. Litigà contra els qui no seguien el seu criteri, i fins i tot s'hi enfrontà de manera personal, però a l'època en què fou alcalde, el clima no era els dels anys quaranta. Granollers havia

[24] No cal oblidar, però, que Font Llopart, de manera directa o indirecta es beneficiava del creixement immobiliari granollerí, ja que, i sense prejutjar cap actitud il·legal per la seva part, la seva notaria i els coneguts com a «pisos de l'alcalde», al carrer Roger de Flor, entre els promotors dels quals s'afirmava hi havia la seva muller, eren punts de referència justa o injusta de la seva activitat o contactes amb el desenvolupament granollerí. Testimonis orals.

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

evolucionat. I potser ell pecà de no adonar-se'n prou bé. El que d'encert podien tenir algunes de les seves decisions, d'altres no ho foren. Font Llopart, fidel als seus principis i als moments que governava des de l'Alcaldia, no creia en la democràcia i actuà rígidament. Fins i tot devia molestar, aquesta inflexibilitat, grups de pressió econòmics avesats a l'estraperlo i als planejaments d'un Granollers més gran en demografia i indústria, però que tal vegada toparen amb la forta personalitat de Font Llopart[24]. I això, més que els enfrontaments amb entitats, associacions, i persones que defensaven l'alternança política, devia propiciar el seu cessament.

Però la caiguda de Font Llopart té una explicació directa. No vol dir que sigui l'única, però sí que sembla que va ser la decisió de Matias Vega Guerra, el governador civil de Barcelona, arribat a finals de 1960, i cessat el 1962, el qui la decidí. Amb l'anterior governador, Felipe Acedo, Font Llopart havia sintonitzat. Font Llopart i alguns dels seus més estrets col·laboradors havien coincidit gairebé a ulls clucs amb Acedo, i amb el cessament d'aquest, l'alcalde granollerí també era cessat poc temps després d'una forma que es demostrava que Matias Vega havia aguantat, possiblement a la força, Font, fins esperar un cop dràstic que donà resultat. Tampoc es pot obviar que Font Llopart no semblava que coincidís massa en la visió del planejament urbà de Barcelona i que el refutava en la defensa d'un particularisme comarcal que tampoc amagava un creixement en certa manera desorbitat per l'època, de Granollers, capital del Vallès Oriental, mitjançant el polígon de Palou. I amb Matias Vega el separaven pensament polític i tarannà. Matias Vega, advocat i financer, un cacic canari amb fama de liberal, actuà de manera ben fina i, tal vegada, potser també responent als desigs de persones als qui Font Llopart no havia plagut en favors que devien esperar rebre o de persones amb qui Font Llopart no transigí ni que fossin fidels al Règim.

5. Amb el cessament de Font Llopart, i el nomenament de Trullàs, la presa de posició de Llobet va ser clara i l'enfrontament contra Trullàs, decidit. Com a tinent d'alcalde encapçalà, des del primer moment de l'entrada de Trullàs a l'Alcaldia, una oposició contra aquest. No agradava que Trullàs hagués substituït Font perquè se'l considerava que en part havia propiciat la seva destitució. L'oposició va ser frontal des del mateix Ajuntament. El governador civil va entendre que calia fer ràpidament la substitució de l'alcalde. I Trullàs va ser cessat amb la plena satisfacció dels falangistes més

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

purs de la ciutat que s'havien enfrontat de manera dura i persistent amb l'ambició política de Trullàs. Llobet tornava a ser l'esperança de FET i JONS de Granollers.

6. L'etapa de Llobet Arnan al capdavant de l'Ajuntament va ser en molts aspectes de continuïtat de la línia de Font Llopart. Tanmateix, en altres, es va diferenciar completament, entre altres causes per les circumstàncies i la manera seva d'actuar. Persona formada en el *Frente de Juventudes* des de jove i sota el guiatge de Duran, Llobet Arnan va ser cridat a formar part de l'Ajuntament pel mateix Font Llopart. Era un home joseantonià i es mantindria fidel als seus criteris des que encetà l'activitat política. Admirava Font Llopart perquè creia que portava a terme una tasca de regeneració econòmica i moral. Segons Llobet, Font havia acabat amb el mercat negre i les pràctiques econòmiques abusives, que a inicis de la dècada dels cinquanta eren presents a Granollers i que cap dels ajuntaments anteriors no havien volgut o no havien sabut tallar. Llobet es posà al davant d'una Alcaldia i de la representació d'una ciutat que tingué durant el seu mandat canvis molt importants des del punt de vista demogràfic, econòmic i polític. Però per damunt de molts altres aspectes, Granollers acusà el ressò dels canvis endegats per les promocions immobiliàries encetades en l'època de Font Llopart i consolidats en l'època de Llobet: els habitatges del *Grupo Liberación* i el *Grupo Victoria* i el de La Caixa de Pensions per a la Vellesa i l'Estalvi que de nou demanaria llicència el 1974 per a la construcció d'un conjunt residencial, dos blocs de 160 pisos i un centre cívic. Més tard, La Caixa d'Estalvis Provincial de la Diputació de Barcelona també la sol·licitaria per a altres construccions. No totes les obres foren acabades durant l'època de Llobet Arnan, però sí que van lligades amb l'expansió arrancada i consolidada, com s'indicava, els anys de Font i de Llobet. De l'època Llobet, una de les promocions que portaren més polèmica a Granollers va ser la iniciada a finals de 1965 amb el projecte per a un conjunt residencial al costat de la carretera de Caldes, proposat per la constructora Financiaciones Insobe, S.A. i aprovat el 1969. Un avantprojecte de finals de 1973 donà lloc a una altra promoció: la de Fidecaya, del barri de Ponent. Una altra promoció immobiliària afectà Can Bassa a Palou, que va presentar Vimugrasa. El segon projecte de Vimugrasa va ser el de la zona coneguda com de Can Mónic. Un escàndol a l'entorn d'una especulació fraudulenta en

[25] Vegeu *Tele/Exprés*, 13 de setembre de 1977. Testimonis orals.

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu M

què s'incloïa el mateix alcalde Llobet Arnan i de la qual més tard fou exculpat, va fer alentir les obres. Tal vegada qüestions polítiques del moment de la transició, la postura de Llobet de no voler avalar ni formar part d'una candidatura electoral amb persones procedents del *Movimiento* i amb els qui Llobet no combregava massa, podien haver possibilitat, a part de la certesa o no d'algunes activitats incorrectes de Vimugrasa, una maniobra de què sortí esquitxat el mateix alcalde.[25]

Lògicament, també el canvi social va ser notable. La posició de l'Ajuntament va ser relativament còmoda durant part dels seixanta. De mica en mica, no ho fou tant. Els contenciosos amb *Granollers Comunitat Cristiana*, per exemple, palesaven el neguit per la necessitat de canvis no fets sota la decisió i el control dels qui dirigien els afers públics. En la tensió per les picabaralles entre la publicació parroquial i el Vallés en què alguns s'hi trobaren immiscits, Llobet se'n va voler marginar. Persona dialogant i liberal en molts aspectes, s'adonava que les coses s'havien de tractar evitant les crispacions. Home de creences religioses, mantingué una línia gens estrident en els tractes amb la parròquia però fou crític amb alguns practicants catòlics que en la vida diària demostraren que els interessava més l'especulació i el guany econòmic que la realització d'una societat sota el prisma del pensament falangista.Cridat, malgrat que no ho volgués, a ser el president de la Diputació substituint Samaranch amb qui havia treballat durant alguns anys, hagué de fer la transmissió de poders de la Diputació a mans de Tarradellas. Ell, que s'havia qualificat i continuaria fent-ho com a persona formada sota l'ideari de José Antonio, també afirmava que quan la tasca política no podia fer-se sobre la base dels propis criteris, calia retirar-se. S'estigués o no d'acord amb el pensament de Llobet Arnan, ningú podia negar que, al llarg de la seva trajectòria política, havia demostrat una total coherència. És clar, però, que Llobet no havia estat sol en la seva dilatada gestió. Un grup de persones fidels com ell als principis joseantonians li havien donat cobertura. No havien estat molts al llarg de la Dictadura, però havien estat bregadors, constants, organitzats, menys que més, en el *Consejo Local del Movimiento* però sobretot agrupats a l'ombra de la revista *Estilo*, primer, i després el *Vallés*.

Malgrat la conflictivitat del moment, Llobet Arnan se'n sortí força bé de la situació prou complicada. Altres alcaldes maniobraren molt pitjor. Tot i ser un home del Règim, segur que la voluntat

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

d'entendre's de Llobet ajudà a fer més fàcils moltes transaccions d'aquells anys prou difícils.

1.12. Caldria assenyalar també que tot un enfilall d'organitzacions oficials amb presència a Granollers acabaven d'enfortir el poder polític, perquè tot i que amb menor poder que els anteriors, junt amb aquells, el feren encara més sòlid i espès: *Sección Femenina, Frente de Juventudes, SEU*, i també la *Hermandad Sindical* de *Labradores* i el Sindicat Vertical, foren òrgans prou eficaços en la gestió, convocatòria, control i sanció d'aquells que no combregaven amb el Règim.

a) La *Sección Femenina* complí i omplí una tasca i un buit que el *Nuevo Estado* assignà a les dones, fent-los fer un paper subsidiari i que a Granollers funcionà perfectament. Hi havia una *Escuela Hogar* on s'ensenyaven labors tradicionals i unes activitats recreatives i sobretot folklòriques i aquestes eren les tasques, bàsicament, que la Secció Femenina tenia com a objectius prioritaris en un ideari absolutament sexista, en el fons i en la forma, compartit per homes i dones de Falange.

«*(...) Sin temor a equivocarse diremos que es gracias a la femenidad hispánica, más perfecta la reciedad del hombre./ (...) Y así se encarna la raza, sublime en heroismos y virtudes y propensa al mismo tiempo a lanzarse a cabalgar por áridos caminos que conducen a veces a quijotadas. Pero siempre se vuelve a casa, donde espera la mujer y en ella reina como soberana. / Y al educarla con estas cualidades se encamina la labor de la Sección Femenina de Falange (...) Viene este prámbulo de acuerdo con el final de curso que estos dias ha tenido lugar en la Escuela Hogar de Granollers (...)*».[26]

Certament, amb el transcurs dels anys, la Secció Femenina remodelà alguns dels seus continguts, però a Granollers, i segons dades fetes públiques, encara el 1969, tenia una presència obligada en el sector juvenil de noies que necessitaven fer uns cursos i aprenentatges per obtenir títols o certificats per exercir algunes professions, i fins i tot per a l'obtenció de passaports, permisos de conduir i poder inscruire's en alguns centres de recerca, esportius o culturals.

[26] *Estilo*, núm. 20, gener de 1941 i *Vallès*, núm. 831 i 832, juny i juliol de 1957. HMJM.

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

b) En el cas del *Frente de Juventudes*, les tasques d'ensinistrament en la doctrina del Nuevo Estado es veien emparades per una llei de 6 de desembre de 1940 amb desplegaments posteriors que li permetien la tutela, a totes les escoles, de l'educació política –amb trets de formació premilitar– i esportiva. D'aquesta forma, a les sis escoles de la ciutat es van crear unitats escolars que, sota la direcció dels corresponents caps i instructors, s'hi feien classes setmanals d'aquelles disciplines. Més tard, de forma, diguem-ne voluntària, els joves podien formar part de les Centurias,on s'impartia una bona dosi de doctrines polítiques i d'educació religiosa. No hi havia dubtes de l'ideari políticomilitar d'aquesta organització.[27] A Granollers, com a moltes altres poblacions catalanes, fou la catapulta política d'alguns joves que després s'incorporaren a l'esport –fins i tot d'elit– i a la política, i que molt sovint recordaven el seu pas i la seva formació joseantoniana en les files del Front de Joventuts. A Granollers, la vinculació entre el FJ i l'esport és un dels fenòmens més clars del país, especialment pel que fa referència a l'handbol.

c) El SEU poca cosa podia conrear en una ciutat on l'àmbit universitari d'aquells moments tenia ben poca representació. De totes maneres, procurà instal·lar-se immediatament el mes de febrer de 1939, i llançà la seva oferta de treball incondicional por «*Dios, por España y por su Revolución Nacional-Sindicalista*» i procurà endegar actes periòdicament com el del *Día del Estudiante Caído*, alguna *Fiesta de la Cultura*, i intervenir en l'ensenyament mitjà, a través del patronat d'ensenyament, almenys els primers anys de postguerra. Sens menystenir el poder polític que això representava, també amb els anys es va anar diluint.

d) Per últim, no crec que s'hagi d'oblidar el paper polític que jugà molts anys la parròquia com a òrgan de representació oficial de l'Església catòlica. La parròquia i molts feligresos granollerins van jugar un paper, els primers temps de postguerra, ben galdós. Que hom sàpiga, ben poc, per no dir res, en conjunt, van fer per impedir una colla d'ajusticiaments al camp de la Bota. De fet, el nacionalcatolicisme embolcallà la gent. Les Santes Missions, especialment la de 1952, eren una catarsi extraordinària de la qual

[27] Durant alguns anys, entre les organitzacions més actives de la demarcació de Barcelona hi hagué la de Granollers. Vegeu: Riquer, Borja de, Culla, Joan B.: El franquisme i la transició democràtica.(1939-1988). *Història de Catalunya*, vol. VII,Ed 62.Barcelona, 1989, pàg.74 i 75. També: Planas, Jordi: «Manifestacions dels feixisme .»

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu

el poder polític es beneficià de manera ben visible i rendible durant molt de temps. Sortosament es trencà formalment i de manera real tanta aliança, a mitjan dècada dels seixanta, convertint-se *Granollers, Comunitat Cristiana* en l'altaveu més privilegiat per a aquells que des de la parròquia denunciaven el Sistema i el Règim, i transformant-se, la Parròquia, d' un poder- espiritual i polític- al servei d'aquells, a un altre, moltes vegades, de tutela, aval i agitació contra el poder franquista.

El trencament ocorregut al país, a Granollers en concret, entre el que era la ciutat abans de 1936 i la que apareixia a la mort del general Franco, era brutal. Després, amb la mort de Franco es començaria a apedaçar el país, però s'havien perdut conceptes i valors democràtics recuperats a cops i corredisses i havien passat massa anys perquè la tasca fos fàcil. No es pot negligir que a Granollers es visqué amb por durant tot el franquisme. Una por amb molts matisos davant dels qui disposaven del poder. I amb por general es visqué, tot i l'eufòria mentre s'albiraba un possible canvi, ja que el fenomen sociològic del franquisme es constatava a Granollers que era força perillós. Una manera determinada d'entendre la societat i de comportar-se políticament havia contaminat massa la societat granollerina i la Transició ho acabaria de demostrar. En realitat, a partir de 1975 calia recuperar tot el que es pogués dels valors democràtics i de la història del país, de la llibertat de les persones, calia saber i explicar la veritat del perquè d'una Guerra Civil, de tanta repressió i de tants anys de Dictadura, durant la qual, no hi havia dubte, s'havia falsejat o amagat la memòria històrica.

De fet, a part de la discussió sobre el que fou el Règim, el Sistema, les formes feixistes, dictatorials, autoritàries, militars del franquisme, el temps dirà el perquè de l'absència tan perllongada de la falta de democràcia i què n'ha quedat del franquisme. La reflexió històrica sobre el període comença a eixamplar-se, i a ser pregonament oberta.

Joan Garriga i Andreu
Historiador

GARRIGA ANDREU, Joan (2000)
«El Franquisme a Granollers: els òrgans de poder polític»
Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 5 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu M